

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: **Z.V.**

Cím: **Millióskincsek veszedelme**

Forrás: **Pesti Napló**

Bp.
(Helv.)

1918 3
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

708

Hely

Néprajzi Múzeum

Idő

"1918"

Személy

Helyszán

Millióskincsek veszedelme

A néprajzi múzeum pusztlóiban

Itt ott suttogva kiejtett szavakból, magánbeszélgetésekből és burkolt célzásokból tudomásunkra jutott, hogy a magyar tudománygyűjtés egyik büszkeségének, a Néprajzi Múzeumnak sok-sok milliót, nem, ennél is többet ér, mert megsemmisülésük esetében pótolhatatlan és újra be nem szerezhető kincseit mostani helyükön állandó tűzveszedelem fenyegeti s azonfelül ki vannak téve a becsurgó eső bomlasztó pusztításának. A vád, mely e híresztelésekből az intéző körök felé harsog, annyira megdöbbentő, hogy személyesen akartunk meggyőződni annak mibenlétéről.

Szakadó esőben mentünk ki a városi iparcarnokba, mely a kereskedelmi minisztérium jóvoltából ezidőszent hajlékot ad a múzeumnak. Nem a kereskedelmi minisztérium kötelessége volna és nincs is sok köszönet benne, mert az említett bajok épp a millenárius kiállítás alkalmából, s csak rövid időre épült iparcarnok rozoga voltából származnak, de legalább ez is hajlék és nélküle a Néprajzi Múzeum nem volna schol. Hivatatos időn kívül van, de tudjuk, hogy a múzeum páratlan igazgatóját, a mindig dolgozó dr. Semayer Vilibaldot most is ott fogjuk találni. Úgy is van. Késsé csodálkozva fogadja a váratlan látogatást, miközben az óriási csarnok bádog-tetejére valóságos pergőtűzzel dobol a szakadó eső.

A hiába, mert felsőbbségük által meg nem érve dolgozó magyar tudósok lemondó, keserű mosolyával hallgatja meg jövetelünk célját, azután körülmutat a 150 méter hosszú és 50 méter mély csarnokban, melyben szekrény szekrény mellé zsufolva áll, tele egy ötvenéves dicsőséges és fáradtságos gyűjtés milliókat érő kincseivel, népek viseletével, ruházatával, szerszámaival, fegyvereivel, műtárgyaival, edényeivel, ékszereivel, aranyával és ezüstjével. Prehisztorikus, ó-, közép-, új- és

jelenkori iparok termékeivel, lakásberendezésével s mindennel, aminek összessége a világ néprajzát adja.

Azután, mielőtt körülvezetné, a szakmájában otthonos tudós fölényével s Tacitus tömörségével elmondja a Néprajzi Múzeum keletkezésének és fejlődésének történetét. Szükséges ez — ugymond — hogy megértsük, mi a magyar nemzetnek ez a múzeum.

A kiegyezés után a magyar kormány kereskedelmi összeköttetések létesítése végett hajót küldött keletre. Báró Eötvös József akkori kultuszminiszter 30.000 forint költséggel hozzájárult az expedícióhoz és szakembert küldött a hajóval, Xanthus Jánost, a később európai hírű természet tudóst, utazót és gyűjtőt, aki előzőleg hajóskapitány volt portugál szolgálatban. Xanthus, ki nek érdekfeszítő kézirat naplója megvan a múzeum birtokában, Ceylon szigetén összekülönbözött a hajó vezetőivel és különvált az expedíciótól. Bebarangolta Ceylont, Keletindiát, Hátsó-Indiát, a Szunda- és Molukki szigeteket, Kínát és Japánt s gyűjtésének eredményével mintegy 5000 darab muzeális, főként néprajzi tárggyal és sok

ezer preperált állattal visszatért Magyarországra és Pesten ki is állította kincseit. Ennek a kiállításnak szinte kimeríthetetlen gazdagságáról Török Kálmán akkor mintegy félszáz tárcát írt az akkori sajtó orgánumaiba („Hon“, „Nemzet“, „Ellenőr“ stb.), a kultusz kormány pedig Xanthus gyűjteményét bekebelezte a Nemzeti Múzeumba, őt magát pedig kinevezte 1871-ben a múzeum hivatalnokává.

1873-ban a bécsi világkiállítás céljaira a fűszóval: „gyűjtsünk magyar tárgyakat is, ne csak exotikumokat“, Xanthus és Rómer Flóris beutazták az országot és sok jóakarattal, de kevesebb szakértelemmel össze is gyűjtötték néhány ezer darabot, mely aztán Xanthus gyűjteményévé Bécsben kiállításra is került. Ekkor merült fel Xanthusban a gondolat, hogy osztályából néprajzi múzeumot alakít. Igen ám, de az akkori igazgató,

Pulszky Ferenc iparművészeti múzeumot akart, melynek igazgatója Pulszky fiában, Károlyban már előre megvolt. Természetes, hogy Pulszkyék terve valósult meg. Elvették Xanthus gyűjteményének felét, a régiségtár tekintélyes részét, a Xanthus-Rómer-gyűjtemény kétharmad részét — ebből lett az iparművészeti múzeum, míg Xanthus 11 szekrény megmentett néprajzi objektumával félreállt s muzeumi teendője ezennel az volt, hogy az állattár könyvtárát rendezte, mignem 1894-ben tébolyban meghalt.

Az osztály újra felkutatás és fejlesztésének érdeme báró Szalay Imre nevéhez fűződik, aki évi 500, később 800 forinttal segítette a néprajzi gyűjtést s 1894-ben Jankó Jánost, a földrajzi ianszék, 1895-ben Semayer Vilibaldot, az antropológiai tanszék asszisztensét hozta be a múzeumba. Hárman együtt megállapították a következő fejlesztési programot:

1. antropológiai osztály,
2. ember teste,
3. ember primitív kultúrája,

ami a néprajzi tudomány mai fejlett állapotában a néprajzi múzeumok feladata s amit a német szisztematika így fejez ki: 1. Vorkultur, 2. Urkultur, 3. Halbkultur (Fremdkultur). A néprajzi múzeum tehát Xanthus 11 szekrényével, mint alapfőkével átköltözik a budai várba, majd a Lónyay- és Csillag-utcák sarkán bérelt egy háromszobás lakást.

1896-iki ezredéves kiállítással kapcsolatosan aztán megkezdődött a céltudatos és rendszeres munka. A gyűjtemény Hermann Ottó halászlái és pásztorgyűjteményével, majd gróf Zichy Jenő ázsiai utazása eredményének egy részével bővült, azonfelül visszakerült az Iparművészeti Múzeum Xanthustól elvett tárgyainak egy része — a többi megette a mely és pénz. A múzeumnak most már szűk volt az eddigi helyiség s évi 3700 korona bértért ki kellett bérelnie a Nagel-féle házat.

Ekkor halt meg Jankó János igazgató és Semayer lett az igazgató, báró Wlassitch Gyula,

cs. 23. s. báró Szalay Imre, Lipich Elek és Szász Károly támogatásával megállapítva az alábbi programot, melynek betartásával a muzeumot mai rendkívüli értékére emelte:

1. Embertani gyűjtemény fejlesztése.
2. A magyarság és a magyar hazát lakó nemzetiségek primitív kulturtörténete (néprajz).
3. A mindkét rendbeli magyar rokonság (szlovák-tatár és finn-ugor) teljes egészében.
4. A kölcsönhatásokat mutató szomszédság (oláhok, balkáni népek) lehetőleg teljesen.
5. Nemzetközi idegen kulturákból bemutatni annyit, hogy ennek megismerése végett ne kelljen külföldre menni.

Ezzel megkezdődött az intenzív gyűjtés Magyarország területén. Most kezdett szűk lenni a Csillag-utcai helyiség s mivel az évi 8000 korona dotáció is szűknek bizonyult, a főváros és Kereskedelmi Múzeum jóvoltából a Néprajzi Múzeum átköltözött az Iparcsarnokba. Ekkép a bérösszegekből évi 2500 korona megtakarítás maradt meg, ami most már gyűjtésre volt fordítható. Ígyképp a muzeum tárgyainak száma tizenkét év alatt 120.000 darabra szaporodott s a látogatók száma az utóbbi időben már évi 50,—60.000 volt. A muzeum az európai intézetek sorába lépett s a külföldi látogatók, akik bőven felkeresik, elragadtatással gyönyörködnek kincseiben.

És ez a rengeteg kincs, melynek pénzértéke milliókra rug s melynek tulnyomó része újból nem volna beszerezhető, melynek továbbá csak egy része van hely szűke miatt feldolgozva, míg a másik, tulnyomóan nagyobb rész még a raktárban szorong, tényleg állandó tűzveszedelemben forog, mert az egymásra zsufolt, részben könnyen éghető anyaggal tele szekrények közt lehetetlen volna az oltás, míg, mint az épp alkalmas időben tett körséta arról győzött meg, hogy az eső sok helyütt beesürog, nem, beömlik, úgy hogy ottlétem alatt is egy helyütt drága szorb varrottásokat, más helyütt unikum számba menő japán dolgo-

colkodás esős időben állandó, mert a víz mindig más és más helyen tódul be a rozoga tetőn.

Semayer számtalanszor tett jelentést a tart-hatatlan állapotokról, de mindig hiába. Most arra tett javaslatot, hogy ideiglenesen helyezték el a muzeumot az Iparcsarnokból valamelyik üzem kívül helyezett dohánygyárba, mert kétségtelen, hogy mostani helyén a veszedelem permanens. Aztán, ha évek múlva a gyűjtés teljesen be lesz fejezve, lehet, sőt kell beszélni állandó új palota, esetleg cottage-rendszerű telep építéséről.

Félre kellett vernünk a harangokat, mert nem tűrhetjük, hogy a nemzet milliókat érő, pótolhatatlan kulturális kincsei vétkes nemtörődöm-ség miatt áldozatul essenek valami véletlen ka-tasztrófának akkor, mikor nemzedékek fáradságos munkájából megvannak s egy kis jóakarattal megóvásuk is lehetséges.

Z. V.